

Валерій Горовий,

доктор історичних наук, професор, заступник гендиректора,
заслужений діяч науки і техніки України,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: valnihor@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2644-5249>

БІБЛІОТЕЧНІ ОРІЄНТИРИ В ГЛОБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБМІНАХ

Статтю присвячено зростаючій ролі бібліотек в умовах розвитку глобальної інформатизації, стрімкого формування зростаючих масивів електронної інформації. В умовах активізації процесу комп'ютеризації бібліотечних установ розглядаються їхні можливості для використання в національних інтересах найбільш якісного суспільного доробку в інформаційній сфері. У статті окреслюються перспективні напрями розвитку сучасної бібліотечної діяльності, пов'язані з відбором корисної для національного розвитку інформації глобального інформаційного простору, акумуляції інформації національного інфотворення, доведення змісту наявних ресурсів до користувачів за допомогою розвитку інформаційно-аналітичної діяльності та сприяння підготовці необхідних для національного розвитку інформаційних продуктів в оптимальній збалансованості нової й традиційної, суверенної інформації.

Ключові слова: глобальні інформаційні ресурси, національний інформаційний простір, національна інформатизація, бібліотечна система, активізація бібліотечних установ в інформаційних обмінах, акумуляція зарубіжної і вітчизняної інформації в бібліотечних фондах, розвиток інформаційно-аналітичної роботи, безпекова функція бібліотеки.

Постановка проблеми. Зростаюча роль інформаційної діяльності в суспільній практиці зумовила необхідність активізації в цьому процесі наявної в Україні бібліотечної системи. Ця система має бути озброєна сучасними комп'ютерними технологіями, ефективно реагувати на зростаюче значення в суспільному житті електронних інформаційних ресурсів, глобальних і вітчизняних, сприяти їх ефективному використанню в розвитку суспільства. Активна участь бібліотек у формуванні сучасних інформаційних продуктів розвитку має бути поєднана з традицій-

ним використанням багатства бібліотечних фондів, суверенних інформаційних ресурсів як дороговказу сучасного національного розвитку, важливого фактора в нейтралізації зарубіжної інформаційної агресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Глобальна інформатизація дедалі відчутніше впливає на економічне, політичне, культурне життя й базується на різкому зростанні виробництва інформації, розвитку науки, комунікаційній революції. Прогрес суспільства обумовлюється підвищенням ефективності використання інформаційних ресурсів, як інноваційних, так і тих, що зберігаються й поповнюються всіма попередніми поколіннями, акумулюють досвід кожної нації, кожної держави і є дороговказом, орієнтиром для її розвитку. У зв'язку із цим поряд з удосконаленням технологічних процесів, пов'язаних із продукуванням, забезпеченням доступу до електронної інформації користувачам, набувають більшої актуальності проблеми ефективного використання безпосередньо інформаційних продуктів, дієвої матеріалізації їх змістового наповнення в практиці суспільних перетворень. У зв'язку із цим зростають суспільні запити щодо вдосконалення процесу забезпечення ефективного використання інформації в діяльності всіх причетних до цієї сфери суспільної діяльності структур, зокрема до осучаснення традиційної бібліотечної діяльності.

Протягом останніх років це питання було предметом розгляду дисертаційних досліджень і відображено в ряді монографічних праць. Серед них увагу практиків привернули праці І. Давидової – про бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві, О. Воскобойнікової-Гузевої – з розгляду стратегічних проблем трансформації бібліотечної сфери, специфічних особливостей еволюції наукової бібліотеки, В. Горового – щодо відображення в бібліотечній сфері процесів соціальної структуризації в умовах розвитку інформаційного суспільства, монографічне дослідження Ю. Половинчак, у якому розглядається сучасне інформаційно-комунікаційне середовище як простір трансформації української національної ідентичності.

Значний внесок було зроблено дослідниками в поглиблений розгляд сучасної бібліотечної проблематики. Серед таких робіт, важливих для сучасного практичного бібліотекознавства, треба згадати монографічні дослідження В. Попика – про ресурси довідкової біографічної інформації, Т. Гранчак – про значення сучасних бібліотечних установ у системі політичних комунікацій, Л. Чуприни – про використання оперативної інтернет-інформації в інформаційно-аналітичній діяльності бібліотек, С. Горової – про інтернет-ЗМІ як об'єкт бібліотечної діяльності, В. Бонда-

ренко – про розвиток бібліотечного інтернет-обслуговування та ін. Розвиток національної інформатизації, зростаюча інтенсифікація інформаційних обмінів у національному інформаційному просторі та за його межами потребують постійного розвитку теоретичної роботи і щодо вдосконалення стратегій інформаційних процесів, і щодо розгляду специфічних особливостей використання інноваційних технологій у сучасній суспільній практиці.

Виклад основного матеріалу. Активізація глобалізаційних тенденцій на основі розвитку електронних інформаційних технологій сучасності разом із прискореним технологічним, культурним та іншим оновленням сучасної цивілізації в результаті зростаючих інформаційних обмінів як зворотної сторони цих процесів несе в собі загрозу масової уніфікації процесу розвитку. У цілому, уніфікація можливостей еволюції суспільства в межах освоєних лідируючими на сьогодні центрами світової глобалізації технологічних та культурних орієнтирів, що відображають відповідні здобутки країн, які здобули назву «країни золотого мільярда», зводиться до уніфікації можливостей суспільної трансформації. Ця уніфікація проводиться на базі сконцентрованих у цих країнах могутніх ресурсів цивілізації, відображає інтереси вузького кола наймогутніших на сучасному етапі розвитку держав та транснаціональних компаній.

Таким чином, за межами основних напрямів суспільного розвитку перебувають нації й держави, які не потрапили в систему домінуючого цілеполягання розвитку, що звужує можливості світосприймання в загальноцивілізаційному вимірі та в перспективі може призвести до неадекватного, неефективного реагування на зростаючі значущі для цивілізації виклики навколишнього середовища й, у кінцевому підсумку, до тупикового варіанта розвитку нинішнього цивілізаційного процесу.

Загроза глобальної уніфікації для більшості сучасних націй і держав при цьому обертається також екзаменами на життєздатність в умовах глобальних перетворень. У сучасних умовах, як свідчить досвід останніх десятиріч, на екзаменах на таку життєздатність перспективні в історичному процесі нації та держави мають продемонструвати здатність ефективно використовувати для свого розвитку ресурси глобального інформаційного простору, здійснювати дієвий власний внесок у процес розвитку основних ресурсів нового інформаційного суспільства і якісно організувати свою інформаційну безпеку – як важливий компонент сучасної суспільної безпеки в цілому. Вказані вище якості мають бути покладені на ефективну для сучасного користувача систему стратегічних (страткомів) і внутрішньосуспільних комунікацій. При цьому

стратегічні комунікації мають формувати стійкий каркас національного інформаційного простору, сприяти міжнародним інформаційним обмінам та бути основним орієнтиром для розвитку всієї системи внутрішньосупільних інформаційних обмінів, базою задоволення соціальних запитів на змістовні потреби суспільного розвитку.

Розглядаючи перший аспект цієї тріади, треба зазначити зростаючі можливості доступу до інформаційних ресурсів. З розвитком інформатизації переважна більшість користувачів може самостійно ввійти в ті чи інші бази інформації Інтернету та за допомогою пошукових систем спробувати відібрати для себе потрібну інформацію. Вона (ця більшість) може замовити підготовку необхідного матеріалу спеціальним аналітичним структурам й отримати продукт із варіантами розв'язання тих чи інших проблем для прийняття остаточного рішення. Нарешті користувач може звернутися до бібліотечної чи архівної установи із сучасними інформаційними технологіями, одержати необхідні довідково-інформаційні та інформаційно-аналітичні матеріали й самостійно розібратися в найбільш близькому до замовлення тематичному матеріалі, що має задовольнити користувача.

У першому випадку користувач має сподіватися на якість пошукових систем – результат вимірюватиметься інформаційною кваліфікацією пошукача та якістю програмного забезпечення для точного виходу на задану тему. При цьому користувач більший чи менший ресурс часу витратить на виконання непрофільних для нього операцій, що має бути притаманним для рівня відповідної кваліфікації інформаційного працівника.

Другий варіант результатів опрацювання матеріалу [1, с. 47, 77] для користувача, крім своєї затратності за якістю, повністю залежить від кваліфікації працівників аналітичного центру й не завжди відповідає інтуїтивному відчуттю проблеми замовником.

У третьому варіанті пошуковою роботою в глобальному інформаційному просторі займаються кваліфіковані бібліотечні працівники, що оволоділи сучасними комп'ютерними технологіями, оперують необхідним програмним забезпеченням і мають уявлення про структуру та закономірності розвитку глобального інформаційного простору [2]. У своїй пошуковій діяльності вони спираються на наявний довідково-бібліографічний апарат як власний, так і установ-суміжників. При замовленні відповідного інформаційно-аналітичного продукту завершальний етап роботи відводиться аналітикам, які спеціалізуються в бібліотеці на виробництві продуктів у режимі «інформація – на базі інформації», групуванні та аналізі нових ідей, гіпотез і прогнозів дедалі частіше в інтерактивному контакті із замовником [3, с. 19–35].

Як зазначають дослідники, в умовах сучасної України використання інформаційних ресурсів глобального інформаційного простору не зможе дати належного ефекту ні в першому, ні в другому випадку. У першому випадку не дасть належного ефекту тому, що сучасні масштаби загальноцивілізаційних ресурсів потребують професійного ставлення до їх використання з підключенням належного обладнання та програмного забезпечення, що не відповідає, по суті, аматорським можливостям пересічного сучасного користувача. У другому – у зв'язку з тим, що вітчизняні аналітичні структури за роки незалежності не змогли досягти авторитету та фінансової незалежності на рівні американських фабрик думки [1]. При цьому їхня позиція в суспільно значущій проблематиці, як правило (це, до речі, властиво й існуючим у нашій країні ЗМІ), є під впливом інтересів основних інвесторів, що не завжди збігається з уявленнями про об'єктивність пересічного користувача.

При цьому на сьогодні Україна, порівняно з країнами Заходу, має ще одну істотну потенційну перевагу у використанні інформаційних ресурсів глобального інформаційного простору: із часів існування союзної держави в ній залишилася значна бібліотечна мережа державного підпорядкування. Раніше вона охоплювала всі категорії населення. У наш час вона втрачає популярність і чисельність у зв'язку з матеріальною скрутою, повільним упровадженням комп'ютерних технологій. Однак у ній працюють ще професійні бібліотекарі, які можуть бути швидко перекваліфіковані в сучасних інформаційних працівників в інтересах суспільного розвитку. Із зростанням запитів на інформацію в сучасних умовах зростає потреба в удосконаленні загальносуспільних інформаційних центрів, бібліотечних установ, у послугах кваліфікованих інформаційних працівників, посередників між виробниками й користувачами інформацією.

Таким чином, в умовах удосконалення процесу інформатизації українського суспільства, що на сучасному етапі суспільного розвитку набуває стратегічного значення, актуалізується суспільна роль наявної в Україні системи бібліотечних установ та інших сучасних центрів у справі налагодження продуктивної співпраці з глобальним інформаційним простором як важливою складовою національного інформаційного комплексу в Україні. Адже з розвитком глобальної інформатизації від рівня ефективності використання глобальних інформаційних ресурсів в інтересах національного розвитку дедалі більшою мірою залежатиме майбутнє націй і держав.

В усіх трьох вимірах набуває особливого значення процес якісного використання стратегічних інформаційних комунікацій і зростаюче

значення процесу ефективного використання в механізмі цих комунікацій нових та напрацьованих раніше, збережених, як правило, у фондах бібліотек інформаційних ресурсів. Управління наявними інформаційними ресурсами, що здійснюється дедалі більшою мірою за допомогою використання можливостей національних бібліотечних систем, набуває в сучасних інформаційних процесах разом з використанням нового вітчизняного інфотворення, впровадженням у практику вітчизняного розвитку глобальних інформаційних ресурсів особливого для цієї практики значення. У сучасній літературі чимало уваги присвячується саме питанням активізації бібліотечного чинника в розвитку сучасної інформаційної сфери [4]. Бібліотечні, чи, як дедалі більш популярним стає, інформаційні працівники в бібліотеках є найбільш підготовленою категорією фахівців для аналізу глобальних масивів інформації, насамперед електронної, що перебуває в активному обігу. Ці фахівці мають обґрунтовану можливість необхідним інформаційним ресурсом, у якому гармонійно поєднується новостворена інформація й та, що зберігається у фондах, напрацьована попередніми поколіннями, успішно супроводжувати реалізацію накреслених планів, програм національного розвитку.

Вітчизняна практика свідчить про можливості успішного використання в суспільстві при застосуванні передових бібліотечних технологій насамперед таких напрямів використання ресурсів глобального інформаційного простору:

- ресурсів глобального інформаційного простору, що відображають передові здобутки науково-технічного, технологічного прогресу, соціальної практики, здобутків культури й мистецтва, навчальних технологій тощо;

- формування з включенням глобальних ресурсів інформаційної основи міжнародного економічного співробітництва та супровід цього напрямку суспільної діяльності;

- включення до вітчизняних інформаційних баз документного ресурсу міжнародних правових актів, що стосуються всіх сфер співробітництва України із зарубіжжям, діяльності спільних підприємств, регламентації роботи українських миротворчих контингентів у гарячих точках тощо;

- виходячи з особливого значення для сучасного суспільного розвитку правової бази світової інформатизації, формування на основі відбору із глобальних ресурсів наявних правових актів, що регламентують інформаційну діяльність, питання авторського права в сучасному інформаційному обігу, теоретичні розробки з цих питань і використання цих матеріалів як у практичній діяльності на рівні міжнародних право-

відносин, активізації участі України в міжнародному правотворчому процесі, так і у вітчизняній правотворчій роботі;

– вивчення і використання методик протистояння негативним впливам інформаційних воєн та кіберзлочинності [5, с. 47–48].

Бібліотечні структури наращують свої можливості участі в реалізації Національної програми інформатизації [6] щодо забезпечення доступу різним категоріям користувачів до інформаційних ресурсів, інформування їх про змістовні характеристики ресурсів розвитку, також сприяють піднесенню творчого потенціалу нації в суспільно значущій діяльності.

Для України, як і для кожної держави, що ввійшла в новий, інформаційний етап суспільного розвитку, на нинішньому етапі її економічного розвитку дуже важливим є організація процесу своєчасного інформаційного супроводу діяльності управлінських структур, створення ефективних механізмів тісного ув'язування сучасних інформаційних процесів із виробництвом, налагодження швидкого впровадження інноваційних технологій. При цьому вже наявна в останні десятиріччя практика підтверджує зроблений наприкінці минулого століття прогноз про те, що «безперервний науково-технічний прогрес інформаційної цивілізації здійснюватиметься еволюційно, на основі подальшого вдосконалення інформаційної бази та безпаперової технології управління» [7, с. 316]. У зв'язку із цим набуває важливого значення інформаційно-аналітична діяльність бібліотек, що сприяє донесенню зацікавленим категоріям користувачів інформації про аналіз змісту наявних у фондах бібліотек ресурсів і вдосконаленню тематичної навігації у швидкоплинному процесі розвитку новітніх електронних інформаційних ресурсів у глобальному інформаційному просторі [8].

Стосовно другої складової в тріаді вимог активної участі держав і націй у сучасній інформаційній діяльності, то треба зазначити, що історичну перспективу подальшого існування та розвитку в сучасних умовах мають ті національні спільності, які разом з відбором корисних для розвитку ресурсів глобального інформаційного простору зможуть здійснювати власний, корисний у загальноцивілізаційному вимірі розвиток, зуміють ефективно організувати найважливіше для нашого часу виробництво – виробництво інформації. Будь-яка з існуючих націй сьогодні має перспективу для свого збереження та розвитку своєї самобутності лише за умови опори на власну інформаційну базу як повноправну складову глобального інформаційного простору. При цьому під повноправною складовою розуміється база, поповнювана постійно важливою, суспільно значущою інформацією вітчизняного виробництва.

Треба зазначити також, що в глобальній організації виробництва якраз людські спільності, утворені за національною ознакою, можуть знаходити додаткові аргументи в міжнародному поділі праці, спираючись на використання якостей властивої їм ментальності [9]. Цей фактор посилюється опорою на використання культурних у широкому значенні цього слова надбань попередніх поколінь кожної нації, з усією своєрідністю її світосприймання, ціннісних орієнтирів, прогресивних національних традицій, використовуваних в інтересах загальноцивілізаційного розвитку, введення в загальнокультурний обіг. І «чим різноманітнішим, багатограннішим є досвід, відповідно, інформація, у якій цей досвід зафіксовано, тим стійкішою є система, тим вона є мобільнішою...» [10, с. 116].

У комплексі вітчизняний інформаційний ресурс має використовуватися в контексті реалізації державної інформаційної політики, метою якої є досягнення якісно нового рівня інформаційного забезпечення суспільства в процесі його розвитку в постіндустріальний період. Він має охоплювати всі сфери життєдіяльності в процесі їхнього розвитку в напрямі до нового, інформаційного суспільства, включати в себе стратегію та принципи розвитку системи інформатизації.

Процес інформаційного розвитку українського суспільства з точки зору національних інтересів має відповідати реалізації ряду вимог, серед яких на нинішньому етапі найважливішими є:

а) верховенство інститутів українського суспільства над процесом національного інформаційного виробництва і використання інформаційних ресурсів;

б) забезпечення перспектив:

– вітчизняного інформаційного виробництва з урахуванням потреб національного розвитку;

– прискореного підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів, забезпечення зростання творчого потенціалу українського суспільства у використанні інформаційних ресурсів, удосконаленні інформатизації суспільства [11, с. 324];

в) забезпечення умов для рівноправного міжнародного співробітництва в інформаційній сфері, організації виробництва, підготовки національних інформаційних продуктів для представлення на зовнішніх інформаційних ринках з урахуванням відповідних запитів глобального інформаційного простору. Адже, як зауважує Г. Почепцов, «якщо ми не продукуємо власного інформаційного чи віртуального продукту, то ми ніколи не будемо переможцями. Ми є читачами, а не письменниками

великого світу. І справа тут не в розмірах країни чи кількості людей, а в розмірі мозку» [12, с. 121];

г) розроблення методик ефективного використання інформаційного потенціалу глобального інформаційного простору в інтересах розвитку української нації та держави, формування постійно діючих механізмів ефективного використання цього джерела нових інформаційних ресурсів для їх адаптації й підготовки до використання в інтересах суспільного прогресу.

У процесі розвитку сучасних інформаційних процесів на новому їхньому витку перед нами знову набуває актуальності прогнозна ідея В. Вернадського про «державне об'єднання зусиль людства» [13, с. 84] в її застосуванні до національного розвитку в умовах глобалізації. Таке об'єднання має реальні можливості для свого розвитку на основі модернізації вітчизняної системи обслуговування бібліотечними установами за умови їх сучасного технологічного забезпечення, належної вмонтованості в систему національних інформаційних комунікацій, ефективного оновлення, без затратного дубляжу, фондів суспільно значущими матеріалами вітчизняного інфотворення, сучасної організації використання інформаційного ресурсу.

При цьому треба зазначити, що формування відірваних від бібліотечної системи нових центрів збереження інформаційних ресурсів, як правило, має свій недолік, пов'язаний із тим, що вони орієнтовані лише на електронну інформацію. При їх використанні втрачається спадкоємність інформаційного процесу, відбувається загрозливий розрив між логікою розвитку електронної інформації та інформації на інших, традиційних уже матеріальних носіях. Об'єктивні процеси розвитку інформаційного суспільства¹ обумовлюють необхідність збереження модернізованої системи бібліотечних установ – інформаційних центрів нинішнього суспільства.

Що ж стосується третього елемента інформаційної тріади розвитку сучасного інформаційного суспільства, то дуже важливою для неї є та обставина, що сьогодні працівники інформаційної сфери, задіяні для розв'язання проблем національної інформаційної безпеки, мають

---

¹ Ф. Махлуп та Т. Умесао на початку 60-х років минулого століття ввели в науковий обіг фактично одночасно в США і Японії термін «інформаційне суспільство», що окреслює цілісне поняття нинішнього етапу розвитку суспільства (Machlup F. *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*. Princeton, 1962.) При цьому, як уже зазначалося автором, така цілісність обумовлюється тим, що за межами цього поняття сьогодні прогнозується розвиток наступного етапу в розвитку людства – «суспільства знань».

орієнтуватися в характерних особливостях розвитку сучасних комунікацій, у різноманітності цих процесів, пов'язаних з новими здобутками технічного прогресу, особливостями організації суспільного розвитку в умовах інформатизації, наприклад із процесами розвитку соціальних мереж. Вони мають визначати також і найбільш вразливі з точки зору зовнішніх негативних впливів змістові складові діючої комунікаційної мережі, і найбільш перспективні складові мережі для нейтралізації цих впливів, організувати ефективну контрінформаційну діяльність.

Досвід останніх десятиріч підтверджує те, що такими складовими мережі соціальних інформаційних комунікацій є бібліотечні установи. Незважаючи на те що в нинішній період суспільного розвитку у зв'язку із впровадженням електронних інформаційних технологій, забезпеченням доступу до Інтернету відбулося істотне зменшення уваги до них як до актуального інформаційного ресурсу (саме актуальність стає одним з найважливіших факторів при зростаючих темпах сучасного життя), можна спрогнозувати, що значення бібліотек на новому, інформаційному етапі розвитку зростатиме.

Лише з використанням бібліотечних фондів, масивів інформації, що відображають досвід, генеровані людством знання, перевірені практикою й корисні для його існування та розвитку традиції, духовні цінності та все те, що становить реальну інформаційну основу існування нації в сучасних умовах, гарантується ефективне використання змісту нової інформації в соціальних комунікаціях, її конкурентоспроможність із точки зору необхідного протистояння в умовах інформаційної війни й наявних протистоянь на міжнародних ринках.

Висновки. Таким чином, за допомогою бібліотечних установ – сучасних інформаційних центрів за умови їх комп'ютеризації:

- створюються умови для ефективного використання електронних і всіх інших інформаційних ресурсів, обсяги яких в умовах глобальної інформатизації постійно збільшуються;

- в умовах розвитку глобальних процесів, зростаючого впливу глобального інформаційного простору на мережу інформаційних комунікацій нашого суспільства при використанні суверенних ресурсів інформації за допомогою бібліотек у продуктах нової інформативності може бути зміцнено змістовний контент національної самоідентифікації, духовно-ціннісних орієнтирів нашого суспільства;

- знаходяться відповідні пропорції між змістовим наповненням комунікацій новою інформацією, що узагальнює нові явища дійсності, та інформацією, продукованою попередніми поколіннями, яка може бути дорогою вказом, орієнтиром користувачам при оперуванні новими ресурсами;

– може бути підвищено ефективність використання спеціальної інформації, орієнтованої на протиставлення негативним інформаційним впливам. Для цього бібліотечні установи мають удосконалити з урахуванням вимог сьогодення стратегії комплектування інформаційними ресурсами, форми інформування потенційних користувачів про наявні ресурси (розвиток електронних каталогів, видання тематичних реферативних матеріалів, організація власної інформаційно-аналітичної та наукової діяльності, спрямованої на розкриття фондів, виявлення нових закономірностей розвитку інформаційних процесів у суспільстві і використання їх у практичній діяльності тощо);

– зважаючи на специфіку сучасної інформаційної війни, на необхідність оперативного реагування на формування нових аргументацій, що вкидаються в інформаційні обміни, має здійснюватися робота щодо первинної організації відповідних тематичних ресурсів для допомоги відповідним державним структурам для використання в інформаційних контрзаходах.

На сьогодні актуалізувалося питання щодо розроблення методик використання соціальних мереж і блогосфери як джерела бібліотечного комплектування в суспільно значущих напрямках інформаційної діяльності. Ці джерела набувають значення у зв'язку з істотним впливом цих інформаційних технологій на процес демократизації суспільства, стимулювання громадської активності мас, а також на зростаюче їхнє значення як неконтрольованого суспільством каналу інформаційних небезпек. Такий ресурс при його фаховому аналізі та використанні може стати важливим аргументом у зміцненні національної самоідентифікації українського суспільства в умовах сучасних глобалізаційних викликів.

Список бібліографічних посилань

1. Шейдина І. Л. США: Фабрика мысли на службе стратегии. М. : Наука, 1973. 194 с.
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018) : [монографія] / В. М. Горовий, В. В. Струнгар, К. В. Лобузін [та ін.] ; відп. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 344 с.
3. Національний інформаційний комплекс і його роль у глобальному інформаційному просторі / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 217 с.
4. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / [О. С. Они-

шенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2011. 222 с.

5. Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на соціокультурну сферу України / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]. Київ, 2013. 197 с.

6. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. *Офіц. вісн. України*. 1998. № 10. 26 берез. С. 5–14.

7. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации. М. : ВЛАДОС, 1994. 336 с.

8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018) : [монографія] / В. М. Горовий, В. В. Струнгар, К. В. Лобузін [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 398 с.

9. Починок Б. В., Чорний І. П. Про феноменологію ментальності у підприємстві. *Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. Тези доп. та матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ – Луцьк)*. 1994. С. 141–142; Ментальна та організаційна ентропія. *Україна: Інтелект нації*. С. 226 та ін.

10. Афанасьев В. Г. Социальная информация и управление обществом. М., 2013, 407 с.

11. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 230 с.

12. Почепцов Г. Від Facebook'у і гламуру до Wikileaks: медіакомунікації. Київ : Спадщина, 2012. 461 с.

13. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление. М. : Наука, 1991. 271 с.

References

1. Sheidina, I. L. SShA: Fabrika mysli na sluzhbe strategii [USA: Factory of thought at the service of strategy]. Moscow: Nauka [in Russian].

2. Horovy, V. M. Strunhar, V. V. Lobuzina, K. V. et al. (2019). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho v naukovo-informatsiinomu prostori (2000–2018) [Vernadsky National Library of Ukraine in the Scientific and Information Space (2000–2018)]. Kyiv [in Ukrainian].

3. Onyshchenko, O. S. Horovy, V. M. Popyk, V. I. et al. (2014). Natsionalni informatsiyni kompleks i yoho rol u hlobalnomu informatsiinomu

prostori [The national information complex and its role in the global information space]. Kyiv [in Ukrainian].

4. Onyshchenko, O. S. Dubrovina, L. A. Horovyi, V. M. et al. (2011). Elektronni informatsiini resursy bibliotek u pidnesenni intelektualnoho i dukhovnoho potentsialu ukrainskoho suspilstva [Electronic information resources of libraries in raising the intellectual and spiritual potential of Ukrainian society]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Onyshchenko, O. S. Horovyi, V. M. Popyk, V. I. et al. (2013). Tendentsii vplyvu hlobalnoho informatsiinoho seredovysch a na sotsiokulturnu sferu Ukrainy [Trends in the impact of the global information environment on the social and cultural sphere of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].

6. Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii: zakon Ukrainy vid 4 liutoho 1998 r. No 74/98-VR (1998) [On the National Program of Informatization: Law of Ukraine of February 4, 1998 No. 74/98-BP]. *Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy – Official Announcer of Ukraine*, no. 10, Kyiv [in Ukrainian].

7. Abdeev, R. F. (1994). Filosofiiia informatcionnoi tcivilizatcii [Philosophy of Information Civilization]. Moscow: VLADOS [in Russian].

8. Horovyi, V. M. Strunhar, V. V. Lobuzina, K. V. et al. (2019). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho v naukovoinformatsiinomu prostori (2000–2018) [Vernadsky National Library of Ukraine in the Scientific and Information Space (2000–2018)]. Kyiv [in Ukrainian].

9. Pochynok, B. V., Chorny, I. P. (1994). Pro fenomenolohiiu mentalnosti u pidpriemnytstvi [On the phenomenology of mentality in entrepreneurship]. *Mentalnist. Dukhovnist. Samorozvytok osobystosti. Tezy dopovidei ta materialy mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (Kyiv – Lutsk) – Mentality. Spirituality. Samorozvitok of personality. Theses of lectures and materials of international naukovopraktychnoy conference (Kyiv-Lutsk)* [in Ukrainian].

10. Afanasev, V. G. (2013). Sotsialnaia informatciia i upravlenie obshchestvom [Social Information and Society Management]. Moscow [in Russian].

11. Horovyi, V. (2010). Sotsialni informatsiini komunikatsii, yikh napovnennia i resurs [Social information communications, their content and resource]. Kyiv [in Ukrainian].

12. Pocheptsov, H. (2012). Vid Facebooku i hlamuru do Wikileaks: media komunikatsii [From Facebook and Glamor to Wikileak's: Media Communication]. Kyiv [in Ukrainian].

13. Vernadskii, V. I. (1991). Nauchnaia mysl kak planetnoe iavlenie. [Scientific thought as a planetary phenomenon]. Moscow: Nauka [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 04.01.2020.

Valery Horovyi,

Dr. Sci. (History), Professor, Deputy Director,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: valnihor@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2644-5249>

Library Guidelines in Global Information Exchanges

The article deals with a new stage of development of information processes in Ukrainian society. This stage is conditioned by enhanced globalization processes, accelerated development of national informatization, the growing importance of the effective use of both newly created information resources and ones available for the previous generations, which could be considered as the key issue to national development.

In the strategic dimension, the development of nations in modern conditions in the author's vision is determined by the main triad of strategic tasks related to the ability to use effectively the resources of the global information space for nation development, to make effective own contribution to the process of development of the basic resources of the new information society and to organize its information security in the best possible way, as an important component of modern public security in general. It emphasizes that the qualities mentioned above should be based on effective system of strategic communication would be at modern user's disposal.

The article emphasizes the particular importance of transforming the library system which operates in Ukraine now into computerized new information centers that would play the role of the information bank network of the updated information exchange system in the process of social development. In modern conditions, such institutions should perform not only the role of the focal point of public useful information resources, but also act to improve the efficiency of use of the resource base of informatization. Based on the already existing practice of servicing, including one for remote users, all types of information resources of management structures, business, Ukrainian research institutions, other categories of the Vernadsky National library of Ukraine users, the article outline perspective directions for modern library activity development, related to the selection of information useful for the national development of global information space, accumulation of information on national information creation, bringing the content of available resources to users through the development of information and analytical activities and facilitating the preparation necessary for national development of information products in the optimal balance of new and traditional, sovereign information.

Keywords: global information resources, national information space, national informatization, library system, activation of library institutions in information exchanges, accumulation of foreign and domestic information in library collections, development of information-analytical work, security function of library.